

Szaúd-Arábia turizmusa

Tourism in Saudi Arabia

Szerző: Tóthné Kardos Krisztina¹

Szaúd-Arábiáról mint turisztikai desztinációról, nemsokat hallottunk eddig. A hazai élménykeresők 2022. év vége felé figyelhettek fel jobban az országra, amikor a WizzAir elindította járatait. Szaúd-Arábiában 2019-ig elsősorban a vallási turizmus volt a kiemelkedő szegmens. Mohamed bin Szalmán koronaherceg 2017-ben bejelentette, hogy az ország megnyitja kapuit a hagyományos belföldi és a nemzetközi szabadidős turizmus előtt, melyet a Vision 2030 nevű átfogó társadalmi, gazdasági reformprogram részeként vezettek be. A programnak köszönhetően hatalmas beruházások, fejlesztések indultak el az országban. Jelen tanulmány célja a Szaúd-Arábia robbanásszerű, látványos turisztikai fejlesztésével kapcsolatos nemzetközi szakirodalom és kutatás feldolgozása, a jelenleg zajló fejlesztések ismertetése és a turizmusra vonatkozó alapvető következtetések levonása.

We have heard little about Saudi Arabia as a tourist destination so far. Hungarian adventure-seekers began to take more notice of the country towards the end of 2022, when WizzAir launched its flights. Prior to 2019, religious tourism was a prominent segment in Saudi Arabia. Crown Prince Mohamed bin Salman announced in 2017 that he would open the doors to traditional domestic and international leisure tourism, introduced as part of a comprehensive social and economic reform program called Vision 2030. The program has led to huge investments and developments. This paper aims to review the international literature and research on Saudi Arabia's explosive spectacular tourism development, describe current activities and draw some basic conclusions for tourism.

Kulcsszavak: Szaúd-Arábia, turizmus, turisztikai fejlesztés, kultúra.

Keywords: Saudi Arabia, tourism, tourism development, culture.

1. Bevezetés

A 92 éves Szaúd-Arábia nagyon fiatal ország. Területét tekintve hazánknál huszonháromszor nagyobb, három földrész, Ázsia, Európa és Afrika találkozásánál fekszik és mintegy 2000 kilométer hosszú tengerparttal (Vörös-tenger, Arab-öböl) rendelkezik. A homokos tengerparttól a havas hegyekig földrajzi szempontból nagyon változatos, így turisztikai motivációtól függően valóban többfókuszú ország. A sokszínű ország a turisztikai célú beutazás teljes korlátozása miatt 2019-ig egy teljesen ismeretlen desztináció volt a nemzetközi turisztikai kínálat palettáján.

Napjainkban Szaúd-Arábia gazdasági, politikai, társadalmi, illetve kulturális nyitása robbanásszerű és nagyon látványos változáson megy keresztül. A *Vision 2030* elnevezésű társadalom- és gazdaságfejlesztési terv célkitűzése, hogy az ország 2030-ban érje el a 100 millió fős nemzetközi turistaérkezést,

melynek érdekében mega- és gigaprojektek hulláma indították el. A beruházásokkal párhuzamosan növelik az ország elérhetőségét. Két saját légitársaság alapítását követően (Saudia, Riyadh Air) 2030-ig több légi járat indítását tervezik, melynek célja az eddigi utasforgalom növelése 330 millió légi utasra. Európa irányából mára a legversenyképesebb, a legalacsonyabb költségű utazási lehetőségek (pl. WizzAir) is rendelkezésre állnak, az elektronikus turistavízumok (egyszeri, tranzit, munkavállalói) biztosításával a királyság egy teljesen új szegmenst, a külföldi szabadidős turistákat célozta meg. Ezzel párhuzamosan a társadalomban is hatalmas változásnak lehetünk szemtanúi napi szinten. Kijelenthető, hogy a konzervatív normák lazulásával elindult egy nyitás a liberálisabb és nyitottabb nyugati társadalmak felé, ami kedvez a nemzetközi turizmus fellendülésének.

2. Szaúd-Arábia az iszlám szülőföldje

A belföldi zarándokturizmus régóta a királyság vezető gazdasági ágazata, évente több, mint 14 millió szaúdi követi az iszlám ötödik pillérét és megy

¹ drkardoskrisztina@gmail.com

zarándoklatra (*haddzs, umra*)². Húsz évvel ezelőtt a sivatagi ország zarándokturizmusa mintegy 3,6 millió látogatást tett ki, mely az összes turisztikai kiadásnak akkor több, mint 50%-át jelentette, míg az üzleti és konferenciautazások kiadása 17%, a rokon- és barátlátogatás (VFR) 18%, a szabadidős csupán 2% volt (MINTEL 2002). 2001-ben a turizmus bevétele 9,6 milliárd USD volt, ami az ország GDP-jének az 5,6%-át jelentette akkoriban (KHAN 2003). A Covid19-világjárvány az ország határainak lezárását és teljes (2+1 emlékeztető oltás) oltási kötelezettséget hozott. A vallási turisztikai ágazat 2020-ban indult újra, 1,7%-kal járulva hozzá a GDP-hez, ami 2,1%-os csökkenést jelent a 2019-es évhez képest (GASTAT 2021). A Haddzs és Umra Minisztérium adatai szerint 2023-ban összesen 1,85 millió muszlim teljesítette a haddzsot, ami a 2022-es adatokat (0,93 millió fő) tekintve közel a duplája. Az umrát teljesítők száma 2023-ban rekordot döntött, 2022-höz képest mintegy 58%-kal növekedett a zarándokok száma (13,5 millió fő). A Szaúd-Arábiai Királyság évről-évre jelentős fejlesztéseket hajtott végre annak érdekében, hogy megkönnyítse a zarándoklatok elvégzését. A szupra-, és infrastrukturális fejlesztések mellett ma már a modern technológiák is helyet kapnak, sőt nagyszabású szakmai fórumokra is sor kerül. 2023-ban második alkalommal szervezték meg az úgynevezett Hajj Expót. A négynapos kiállítás és konferencia önmagában is egy konferenciaturisztikai esemény, hiszen mintegy 60.000 látogatót vonzott a világ minden tájáról (SAUDI GAZETTE 2022).

3. A szaúdi turizmus alakulása napjainkban

2020-ban Alalmi-Arun tudományos munkájában leírja, hogy a sok sztereotípiát és az információk hiánya negatívan befolyásolja a turizmust (ALALMAI-ARUN 2020), pedig 2019-től az ország már erőteljesen nyitott a nagyvilág felé. A külföldiek tájékozódását nagyban megkönnyíti, hogy az ország hivatalos arab nyelve mellett az angol nem hivatalos második nyelvként szolgál.

Szaúd-Arábia gazdag örökségét és hagyományait történelmi, kereskedelmi csomópontként és az iszlám szülőhelyeként emlegetik. A királyság szigorú öltözködési szokásainak vallási és kulturális okai is vannak. 2018-ig a nők kizárólag fekete, hosszú abaját és az arcot takaró nikkábot viseltek, a férfiak fehér, földig érő thobe-ot fejezdővel, a shemagh-gal. 2022-től

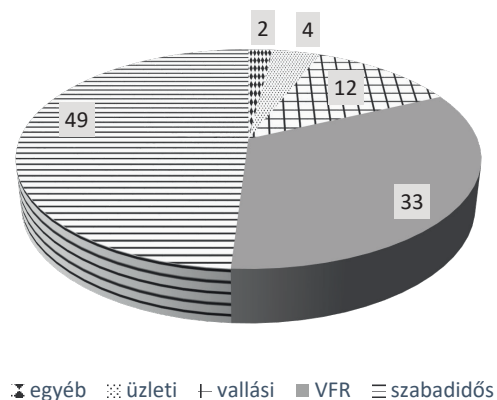
az öltözködési szokások sokat lazultak, a turistáknak nem kötelező a tradicionális szaúdi viselet, de továbbra is a visszafogott öltözködés (dekoltázs, váll, kar, térd takarása) javasolt, a kihívó megjelenéstől, főleg nőként, tartózkodni célszerű.

A szigorú szabályok feloldása figyelhető meg a kultúra, azon belül a szórakoztatóipar területén is. Számunkra furcsa, de a zenei rendezvényekre vonatkozó tilalom miatt, ilyen események az elmúlt évtizedekben kizárólag zárt ajtók mögött zajlottak és csupán a 2016-os Általános Szórakoztatási Hatóság létrehozásával válhattak nyilvánossá (MDLBEAST 2016). Óriási lépés volt, amikor 25 év után, 2017-ben tartottak újra nyilvános élő zenei koncertet Rijádban, majd 2018-ban első alkalommal lépett fel DJ (Armin Van Buuren) a konzervatív országban. 35 éves moratórium feloldása után 2018-ban kinyithattak a mozik, és még ugyanebben az évben megrendezték az első filmfesztivált, ahol tíz nap alatt 67 ország több, mint 30 nyelven készült filmjeit vetítették le (VISIT SAUDI 2023).

A beföldi turizmus 2021-es számai példátlan növekedésről és erőteljes fellendülésről tanúskodnak, hiszen több, mint 63,8 millió beföldi turistát regisztráltak. Az átlagos tartózkodási idő 6 éj/fő volt, a leginkább látogatott városok között Rijád (21%), Medina (14%) és Dzsidda (11%) állt az élen. A beföldi utazásokat hazánkhoz hasonlóan a szezonális jellemzi, legtöbbször júniusban és júliusban, az iskolai szünetben utaznak (MINISTRY OF TOURISM 2022).

1. ábra

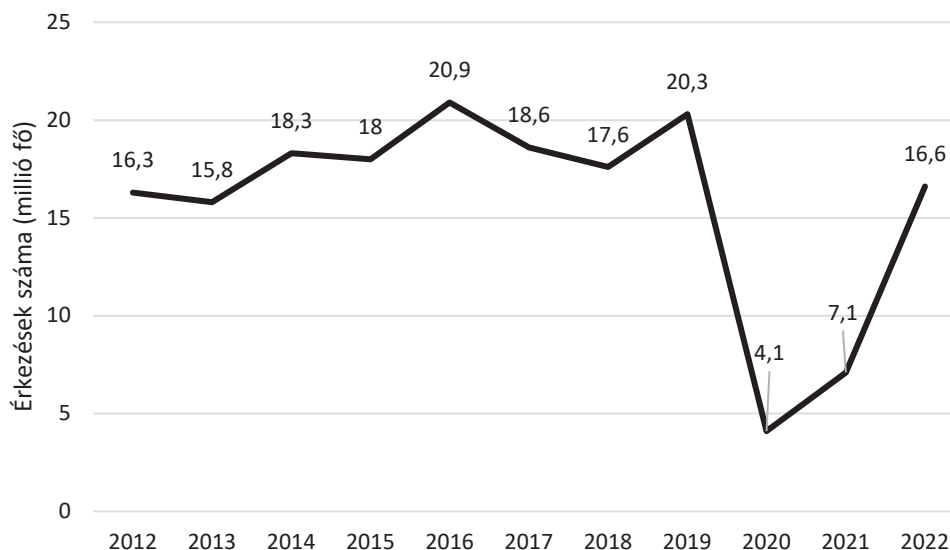
A beföldi utazások számának megoszlása fő motiváció szerint (%), 2021

Forrás: saját szerkesztés a MINISTRY OF TOURISM (2022) adatai alapján

² A haddzs mekkai zarándoklatot foglal magába a Szent Mecsethez (harám), amelyet minden muszlimnak (férfinak és nőnek egyaránt) életében legalább egyszer, kötelezően meg kell tennie, amennyiben az anyagi, a testi és a szellemi körülményei lehetővé teszik. Az umra egy kisebb, kevesebb rituális mozzanatot tartalmazó zarándoklat a szent városba, amely végezhető önmagában, akár több alkalommal is és nem egy meghatározott időponthoz kötött.

A Szaúd-Arábiába érkező nemzetközi turisták száma (2012-2022)

Forrás: saját szerkesztés a MINISTRY OF TOURISM (2022) adatai alapján

2021-ben a szaúdi belföldi turisták fő motivációja a szórakozás és pihenés volt, ezt követte a rokonok, barátok meglátogatása (VFR), de jelentős motivációt jelentett az utazási döntésekben a vallás és az üzlet is (1. ábra).

A Covid19-pandémia miatt bevezetett szigorú korlátozások itt is erősen rányomták bélyegüket a nemzetközi turizmusérkezőkre, mely csak nagyon lassan, 2021 decemberében indult enyhe növekedésnek. 2021-ben az átlagos tartózkodási idő 9,1 éj/fő volt, összesen 31,8 millió vendégéjszakaszámmal. 2021-ben a legfontosabb küldőpiacok az Öböl Menti Együttműködési Tanács (*Gulf Cooperation Countries, GCC*) országai voltak (1,28 millió fő), ami a királyságba érkező összes nemzetközi turistának mintegy 37%-át tette ki. Utazási motivációt tekintve a legtöbben üzleti útra (36%), rokon- és barátlátogatás (VFR) miatt (31%), illetve vallási okokból (12%) érkeztek, és csupán 9% kereszte fel Szaúd-Arábiát szabadidős céllal (MINISTRY OF TOURISM 2022).

Az UNWTO (*United Nations World Tourism Organization, ENSZ Turisztikai Világszervezete*) jelentése szerint 2022-ben 16,6 millió külföldi turista érkezett a szaúdi királyságba különféle utazási céllal (2. ábra). A 2023 májusában kiadott *World Tourism Barometer* jelentésből kiderül, hogy a királyság a nemzetközi turisztikai jövedelemindexben 16 helyet javított, így 2022-ben a 11. helyet foglalja el, szemben a 2019-es 27. hellyel. Az UNWTO legfrissebb adatai szerint Szaúd-Arábia a második

helyen állt ebben az időszakban a leggyorsabb ütemben növekvő turisztikai célpontok között (UNWTO 2023).

2019-ben először nyílt meg a kapu a nemzetközi turizmus előtt, ami azt jelenti, hogy korábban csak és kizárólag munkavállalási vagy vallási célból érkezhettek látogatók a királyságba. Mérföldkő volt, hogy ebben az évben elindult a turistavízum kiadása, ami lehetővé tette, hogy 49 ország utazói, legfeljebb 90 napra meglátogathassák a királyságot, vagyis az egyéni szabadidős turisták számára is elérhető desztinációvá vált Szaúd-Arábia. Ezzel egyidőben eltörölték a nőkre vonatkozó szigorú utazási korlátozásokat is. A kezdeményezés azonnali sikernek bizonyult, hiszen az első pár napban 23.715 vízumot adott ki a szaúdi külügyminisztérium (INVEST SAUDI 2023). 2023-ban az online igényelhető turistavízumok mellett elindult a helyben (repülőtéren) átvehető vízumok kiadása, ami nagy lendületet adott a nemzetközi turistaérkezők növekedésének is.

4. Vision 2030

2016-ban Mohammed bin Szalmán koronaherceg bejelentette az első részleteket a *Vision 2030* című projektről, ahol a legfontosabb célok közé a gazdasági és befektetési tevékenységek megerősítése, a nem olajjal kapcsolatos nemzetközi kereskedelem növelése, valamint a királyságról alkotott világiasabb kép népszerűsítése tartozott. A projekt három pillérre épül: 1. Szaúd-Arábia az arab és az

iszlám világ szíve, 2. a befektetések hajtóműve, 3. a három kontinenst összekötő, afro-eurázsiai csomópont. A három pillér mellett konkrét, a turizmust érintő célok is meghatározásra kerültek:

- a turisztikai piac felvirágoztatása,
- új turisztikai vállalkozások beindítása,
- gazdag kulturális örökségi helyszínek és ikonikus látnivalók kiépítése,
- új, nagy volumenű turisztikai beruházások létesítése (SAUDI VISION 2030).

A szaúdi Turisztikai Minisztérium előzetes felmérése alapján a szaúdi lakosság hatalmas összeget költ el külföldi kikapcsolódásai, nyaralásai során (MINISTRY OF TOURISM). 2015-ben az Arab Turisztikai Szakértők Szövetségének főtájkára nyilatkozatában egyetértett a szaúdi állampolgárokkal, amiért a királyság helyett külföldön töltik a szabadságukat. A külföldi utazás fő okaként a belső turizmust gátló tényezők közül a rossz útvonalakat, a tömegközlekedési eszközök hiányát, a szállodai szolgáltatások magas árát, a hőséget, a tisztaság hiányát és a fesztiválok szervezetlenségét emelte ki (ARAB NEWS 2015).

A fent leírtakból körvonalazódik, hogy a turisztikai fejlesztések valóban elengedhetetlenek voltak, illetve hogy a fejlesztésekkel kiemelt cél volt a szaúdi lakosság országán belül tartása, vagyis a belső szabadidős turizmus erőteljes fellendítése. A Covid19-járvány miatt bevezetett utazási korlátozások enyhítése után számos nagyszabású sport-, művészeti és szórakoztató rendezvény nyugtázta le a szaúdiakat, és nemzetközi turisták ezreit vonzotta a világ minden tájáról. Az autóversenyzés szerelmesei 2021-ben a Formula-1 nagydíjon vehettek részt a *Dzsidda Corniche Circuit* versenypályán, majd januárban a Dakar Rally technikás sivatagi pályáján. Az ENSZ Turisztikai Világszervezetének indexe szerint Szaúd-Arábia a második leggyorsabban növekvő turisztikai célpont, 2022-ben a 13. helyen volt a nemzetközi turistaérkezések tekintetében, megelőzve az összes többi arab országot (Egyesült Arab Emírségek 14,8 millió fő, Marokkó 11 millió fő). Ez azt jelzi, hogy a hatalmas fejlesztések, a tudatos, egységes országmarketing és a *Vision 2030* programban megfogalmazott célok lépésről-lépésre történő megvalósítása valóban előmozdítja a királyság utazási és turisztikai ágazatának jövőjét.

5. A szaúdi turizmusirányítási rendszer

Az elmúlt pár évben a szaúdi turizmusirányítás szervezeti rendszerében is jelentős változások történtek. 2018-ban felállításra került a Szaúdi Turisztikai és Nemzeti Örökség Bizottság, melynek

fő feladata a 13 régió turisztikai növekedésének elmozdítása, a kiállítási és kongresszusi ágazat fejlesztése, valamint a desztinációs marketing növelése.

A Turisztikai Minisztérium (*Ministry of Tourism*) 2000-ben kezdte meg működését, melynek fő célkitűzése a királyság turisztikai jövőképének megvalósítása, a sikeres együttműködések elősegítése és a szaúdi turisztikai humán tőke fejlesztése. A tervek között szerepel, hogy a királyság 2030-ban érje el a 100 milliós nemzetközi turistaérkezést, a szektor több, mint 10%-kal járuljon hozzá a GDP-hez, és valósuljon meg mintegy 1 millió új munkahely létrehozása (GOV.SA 2023). A minisztérium további fontos feladatai közé tartozik a turisztikai ágazat fejlesztésére vonatkozó különböző jogszabályok, szabályok és előírások megalkotása, minőségi befektetések vonzása, valamint engedélyek és besorolások kiadása a turisztikai tevékenységek és projektek számára. 2022-ben a minisztérium 100.000 fiatal turisztikai irányú képzését biztosította, melyből 10.400-an külföldön szereztek meg szakmai tudásukat (ARGAAM 2023). 2022 végén a Turisztikai Minisztérium az ágazat fejlesztése érdekében tíz új rendeletet alkotott. A szabályozás kiterjed a turisztikai vendéglátó létesítményekre, az utazási és turisztikai szolgáltatásokra, az idegenvezetőkre, a turisztikai vendéglátó létesítmények irányítására, a turisztikai tanácsadásra, a magán turisztikai vendéglátó létesítményekre, a kísérleti jellegű tevékenységekre, a turisztikai tevékenységek ellenőrzésére, valamint a turisztikai jogszabályok és a desztinációk megsértését vizsgáló bizottságokra. A minisztérium koordinálásával 2022-ben indult és a tervek szerint 2025-ig készül el a királyság Digitális Turisztikai Stratégiája, ami 9 programot és 31 kezdeményezést foglal magába. A stratégia céljai között szerepel a zökkenőmentes utazás elérése (digitális információ), a kiterjesztett turisztikai valóságalkalmazások (például a virtuális valóság és a kiterjesztett valóság) támogatása és a digitális felületeken történő adatgyűjtés megvalósítása (GOV.SA 2023).

A Turizmusfejlesztési Alapot (*Tourism Development Fund*), mely közvetlenül a minisztériumhoz tartozik, a nemzetközi bevált gyakorlatokkal összhangban és egyértelmű feladatkörökkel hozták létre. Fő feladatai közé tartozik a turisztikai beruházások támogatása és a turisztikai desztinációk fejlesztése. Feladatkörébe tartozik továbbá a turizmus területén működő létesítmények finanszírozása, a modern technológiai megoldások fejlesztése a különböző turisztikai tevékenységek kiszolgálása érdekében, turizmusra szakosodott intézetek, egyetemek és egyetemi képzési központok finanszírozása, illetve az ágazathoz kapcsolódó hitelek nyújtása és kezdeményezések elindítása. Az Alap

10 kulcsfontosságú fejlesztendő desztinációt határozott meg, az érintetlen korallzátonyoktól a történelmi és régészeti csodáig.

A Szaúd-arábiai Turisztikai Hatóság (*Saudi Tourism Authority*) ugyancsak közvetlenül a turizmusért felelős minisztérium alá tartozik. Fő feladata a királyság, mint globális és helyi szinten vonzó turisztikai célpont kiemelése, turisztikai csomagok és termékek fejlesztése, helyi és nemzetközi turisztikai kiállításokon való részvétel, új turisztikai élmények figyelemmel kísérése és ezek nyomán fejlesztési javaslatok megfogalmazása, szaúdi turisztikai desztinációk marketing- és promóciós kampányainak felügyelete.

A Turizmusfejlesztési Tanács (*Tourism Development Council*) feladata: a nemzeti és stratégiai célok összehangolása; a turisztikai ágazat fejlesztésére irányuló erőfeszítések összehangolása; a fejlesztési, a szervezési és a nyomon követési törekvések koordinálása az érintett minisztériumokkal és kormányzati szervekkel; koordináció az érintett hatóságokkal a magánszféra turizmusba való befektetésének ösztönzése céljából; az ágazattal kapcsolatos minisztériumok és kormányzati szervek által végrehajtott tevékenységek és projektek értékelése.

A királyság jobb nemzetközi elérhetősége érdekében a turizmusért felelős minisztérium felügyeli a Szaúdi Vörös-tengeri Hatóságot (*Saudi Red Sea Authority*) és a Légi Összeköttetési Programot (*Air Connectivity Program*). A Szaúdi Vörös-tengeri Hatóság feladata sokrétű, ide tartozik például a hajózási navigáció és a tengeri műveletek koordinálása, stratégiák kidolgozása, engedélyek és jogszabályok kiadása. Emellett a szervezet a Vörös-tengeri térség hajózáásával kapcsolatos marketingtevékenységet is ellát. A Légi Összeköttetési Program célja a légitársaságok támogatása mind belföldi, mind nemzetközi légi útvonalak létesítésében.

Összességében elmondható, hogy a turizmusért felelős irányítási rendszer minden szereplőjének kiemelt feladata a szaúdi turizmusnak a *Vision 2030* programban megfogalmazott célok mentén történő fellendítése.

6. A turizmus fejlesztése a kutatási javaslatok tükrében

A *Vision 2030* bejelentése után, többnyire a királyság kérésére, a turizmus felvirágoztatása érdekében számos tudományos kutatás készült. A tudományos munkák mindegyike egy-egy konkrét turisztikai területtel foglalkozott, és az adott területre vonatkozó hiányosságokat, fejlesztendő területeket foglalta össze.

MONSHI és SCOTT (2017) a helyi fesztiválok, események és ünnepek fejlesztését javasolta,

emellett kiemelte a nagyobb volumenű sportesemények megrendezését, hiszen egy-egy ilyen esemény a szomszédos országokkal való együttműködés-teremtés jó eszköze is lehet. ALSUMAIRI és TSUI (2017) rámutatott a fapados légitársaságok jelentőségére, melyek elérhetősége az adott desztinációban növeli a nemzetközi szabadidős turisták számát. ALI (2018) kutatásai alapján a szaúd-arábiai turizmusnak több fejlesztésre van szüksége a vasúti közlekedés, a légitársaságok, a szálláshelyek, a szolgáltatások, a látnivalók, a szórakoztató tevékenységek, a vidámparkok és a tematikus parkok terén. JAMEL (2020) a turizmusban és az országban végbemenő gazdasági növekedés közti ok-okozati viszonyt vizsgálta. Empirikus következtetései alapján azt javasolja a kormánynak, hogy egy a turizmusra épülő gazdasági növekedést célzó aktuális politikát és stratégiát kell végigvinni, illetve a városok közötti úthálózat bővítését, a tömegközlekedés fejlesztését és további turisztikai infrastruktúrafejlesztést célszerű végrehajtani. NASEEM (2021) 2003 és 2019 közötti éves idősoros adatok felhasználásával vizsgálta a turizmus szerepét a gazdasági növekedés előmozdításában. A tanulmány eredményei itt azt mutatták, hogy a gazdasági növekedés hosszútávú kapcsolatban áll a turisztikai bevételekkel és kiadásokkal, illetve a turistaérkezések számával. Javaslatára szerint a jövőben a politikai döntéshozóknak jelentős figyelmet kell fordítaniuk a fenntartható turizmus előmozdítására-, a szaúd-arábiai belföldi és nemzetközi turizmusra, valamint javítani kell a különböző turisztikai látványosságok infrastruktúráját (NASEEM 2021). 2021-ben IBRAHIM és szerzőtársai megállapították, hogy a turisztikai ágazat fejlesztése a királyság számára számos előnnyel jár, a szolgáltatások minőségének és infrastruktúrájának javításával fellendíti a gazdaságot, továbbá segíti egy hatékonyabb tömegközlekedési rendszer kialakítását. Az ágazat fejlesztésének további óriási előnye, hogy segíti a szaúdiakat abban, hogy a kulturális tudatosságon keresztül még erősebben kapcsolódhassanak a gyökereikhez, növeljék a nemzeti büszkeségüket, illetve hogy a szaúdiakról, az eddigi szinte ismeretlen és zárt társadalomról, egy nyitottabb és befogadóbb kép alakuljon ki világszerte. IBRAHIM és szerzőtársai (2021) tanulmányukban kiemelték a környezettudatos turizmus kialakítását és a természet tudatos védelmét.

A fent említett kutatások mindegyike valós hiányosságokat, problémákat és fejlesztendő területeket feszegetett. A tanulmányok végén a kutatók konkrét javaslatokat fogalmaztak meg. A kutatási eredményekben megfogalmazott javaslatok szinte mindegyik eleme megtalálható vagy a jelenleg zajló mega- és gigaprojektekben vagy a *Vision 2030* kisebb projektelemeiben. A turizmusához kapcsolódó

konkrét fejlesztések jelen tanulmány Megaprojektek c. fejezetében kerülnek tömör bemutatásra.

A turisztikai ágazat fejlesztése új munkahelyeket teremt, ami azért is kiemelkedően fontos, mert sürgető az ország foglalkoztatási nehézségeinek megoldása. Míg Európában jobbra előregedő társadalmakról, valóságos demográfiai deficitről lehet beszélni, addig a királyságban jelentősen növekszik a népesség, vagyis demográfiai robbanás zajlik. A szaúdi központi statisztikai hivatal adatai szerint az ország lakossága 1970-ben 6 millió fő, 1990-ben 16 millió fő, míg 2023-ban már több, mint 36 millió fő volt.³ A szaúdi népesség fiatal, a társadalom 58%-a 30 év alatti (GASTAT 2023). Figyelemre méltó, hogy az elmúlt években a nők munkaerőpiaci részarányában erőteljes növekedés volt tapasztalható. 2019 első negyedében a szaúdi nők részvételi aránya 20,5% volt, ami 2022 első negyedében 33,6%-ra emelkedett (GASTAT 2023).

7. Megaprojektek

Jelenleg 3500 kisebb-nagyobb beruházás zajlik az országban, ami lehetővé teszi, hogy a jövőben a turizmus a szaúdi gazdaság egyik hajtóerejévé váljon, és a GDP-hez való hozzájárulása elérje a 10%-ot (GASTAT 2023). A célok elérése érdekében a koronaherceg az alábbi 16 megaprojekt megvalósításáról döntött.

7.1. ALULA

A több, mint kétezer éves múltra visszatekintő AlUla a világ ősi kulturális helyszíne. Különös atmoszférájú homokkőhegyei és oázisai a nemzeti örökség és büszkeség részét képezik. A történelmi helyszínen 5 egyedülálló körzet kerül kialakításra, 5 örökség-helyszínnel, 15 kulturális értékkel, múzeumokkal, galériákkal és kulturális központokkal. A közösségi közlekedést alacsony szén-dioxid-kibocsátású villamosvonal segíti, amely a turisztikai területet köti össze az AlUla-i nemzetközi repülőtérrel. 5000 férőhellyel bővítik a szálláskapacitást a körzetekben, melynek köszönhetően hotelek, ökoturisztikai üdülőhelyek, homokkősziklákba vájt luxusházak és kanyonfarmok színesítik majd a szálláspalétát (VISION 2030).

7.2. AMAALA

A 3800 négyzetkilométeren elterülő AMAALA a tervek szerint a közel-keleti riviéra szívét alkotja nemsokára. A projektben a világ legjobb

szállodamárkái közül 14 képviselteti magát, illetve több, mint 800 lakóvilla, valamint 200 csúcskategóriás művészeti akadémia, galéria, műterem és kézműves műhely lesz megtalálható. A fejlesztés részét képezi világszínvonalú kikötők, jachtklubok és sportlétesítmények kialakítása is (VISION 2030).

7.3. VÖRÖS-TENGERI PROJEKT

Az Umluj és Al Wajh tengerparti városok között található Vörös-tengeri projekt területe 28 ezer km²-en több, mint 90 érintetlen szigetet, sivatagi dűnéket, hegyvidéki kanyonokat, régészeti kincseket és korallzátonyokat foglal magában. A projekt legfőbb célja, hogy a világ egyik legsikeresebb fenntartható turisztikai üdülőhelyévé váljon (VISION 2030).

7.4. DIRIYAH

A projekt középpontjában az UNESCO Világörökség részét képező At-Turaif, az ikonikus vályogtéglaváros és az Al Saud család első otthona áll. A Rijád központjától autóval mindössze 20 percre lévő Diriyah élményközpontúan mutatja be a több, mint 300 éves szaúdi kultúrát és történelmet. 2023-ban a komplexum részlegesen megnyitotta kapuit, de a végleges nyitás 2030-ban várható. A Diriyah projekt célja egy nívós kulturális, örökségi és oktatási célpont kialakítása (VISION 2030).

7.5. KING SALMAN ENERGY PARK (SPARK)

A SPARK néven ismert energia park egy vadonatúj ipari ökoszisztéma, amelyet a globális energiapiac központjává kívánnak fejleszteni. A legmodernebb technológiával épülő SPARK szakmailag inspiráló és lenyűgöző helyszín lesz, amely alkalmas a szektor új szereplőinek bevonására is (VISION 2030).⁴

7.6. KING SALMAN PARK

A Rijádban található több, mint 16 km²-en elterülő park különböző kulturális, művészeti, szabadidős és sportolási lehetőséget fog kínálni a jövőben. Az egyik fő attrakció a Királyi Művészeti Komplexum lesz, amely magában foglal egy 2500 férőhelyes nemzeti színházat, 5 múzeumot, egy 8000 férőhelyes szabadtéri színházat, valamint egy épületegyüttest 3 moziteremmel, 4 művészeti akadémiával és egy gyermekeknek szóló oktatási központtal. A parkhoz tartozik majd továbbá egy királyi golfpálya, egy sportkomplexum, egy virtuális valóság pálya, egy lovasközpont, futó- és kerékpárutak, egy

³ <https://www.worldometers.info/world-population/saudi-arabia-population/> Letöltve: 2024. március 1.

⁴ <https://www.spark.sa> Letöltve: 2024. március 1.

vidámpark, egy aquapark és egy családi szórakoztató központ. A parkban még számos lakótelep, kis-kereskedelmi egységek, mecset, rendőrségi, egészségügyi, oktatási és szociális létesítmény, nyilvános könyvtár, valamint 16 szálloda is kialakításra kerül (VISION 2030).

7.7. THE LINE

A királyság északnyugati részén, Tabuk tartományban épül az egyik legnagyobb szaúdi gigaberuházás, a The Line at NEOM nevű futurisztikus lineáris város, melynek a tervek szerint nem lesznek útjai és 100 százalékban megújuló energiával működik. A város 200 méter széles és 170 kilométer hosszú lesz. A városon belül a lakosok közlekedését nagysebességű vasút biztosítja majd (VISION 2030).

7.8. TROJENA

Trojena 1500 és 2600 méter közötti magasságban, a hegyvidéki régióban található. A hőmérséklet télen fagypontra süllyed, ezért a tervek szerint ilyenkor síelés, snowboardozás, téli divathét, korcsolyázás és filmfesztivál várja a látogatókat. Trojena ad majd otthont a 2029-es Ázsiai Téli Játékoknak. A szaúdi hőséghez képest a nyár itt kellemesen hűvös, ezért ebben az időszakban a zenei és gasztronómiai fesztiváloké, a művészeti vásároké, a kulturális programoké és a jógáé lesz a főszerep (VISION 2030).

7.9. OXAGON

A Vörös-tengeren úszó város forradalmasítja a globális gyártást, és egy új logisztikai központ létrehozásával újradefiniálja a világ iparfejlesztési szemléletét. A város főként gyárakat, gyártóüzemeket és logisztikához kapcsolódó telephelyeket foglal majd magába, de 2030-ra mintegy 90 000 lakosnak is otthonává válik (VISION 2030).

7.10. SINDALAH

2024-ben nyílik meg a sziget, amely az első luxus-sziget és jachtklub lesz az országban. A luxusberuházás jachtklubnak, 3 luxusüdülőhelynek, gyógyfürdőnek, több mint, 50 luxusmárkának és 86 mólónak ad otthont (VISION 2030).

7.11. QIDDIYA

A Rijád külvárosában található ambiciózus projekt 5 tematikapárra épül: sport és wellness, természet és környezetvédelem, parkok és látványosságok,

mozgás és mobilitás, valamint művészet és kultúra. A tervek szerint Qiddiya minden korosztály, bármilyen érdeklődési körbe tartozó igényét élményközpontúan fogja kielégíteni (VISION 2030).

7.12. SPORT BOULEVARD

Egy 135 kilométer hosszú, Rijád városát átszelő sugárút, melyet úgy terveztek meg, hogy a sport és a testmozgás révén elősegítse az egészséges életmódot. A Boulevard több tematikus zónára oszlik majd, így lesz kerékpáros zóna, kulturális és művészeti létesítmények, szórakoztató negyed, atlétikai negyed, környezetvédelmi zóna, illetve piknik- és kempingterület (VISION 2030).

7.13. RIJÁD METRO

A világ legnagyobb közösségi közlekedési hálózati projektje a metróprojekt, ami mintegy 176 kilométer hosszú vasútvonalat foglal magában. A vonatútvonal 40 százaléka a föld alatt húzódik, és a tervek szerint vezető nélküli elektromos szerelvények szállítják majd az utasokat (VISION 2030).

7.14. VÖRÖS-TENGER NEMZETKÖZI REPÜLŐTÉR

A repülőtér fejlesztése összhangban áll azzal a törekvéssel, hogy a turizmusra nyitott főváros, Rijád, lakossága 2030-ra eléri a 15-20 millió főt. A repülőtér 2030-ra 120 millió, 2050-re pedig 185 millió utas, valamint 3,5 millió tonna áru fogadására lesz alkalmas (VISION 2030).

7.15. DZSIDDA TORONY

A világ legmagasabb épületének szánt torony építése 2016-ban kezdődött, és a tervek szerint egy kilométer magas lesz, ami a világ jelenlegi legmagasabb épületénél, a Burdzs Kalifánál, is magasabb lesz. Az 1,4 milliárd dolláros projekt lakóegységek és luxusszállodák keverékének ad majd otthont (VISION 2030).

7.16. ÚJ MURABBA

Az Új Murabba, Rijád épülő új belvárosa több százezer lakosnak ad otthont. A tervek szerint az épülő negyed középpontjában a Mukaab, a kocka alakú felhőkarcoló áll, belső térében a tervek szerint holografikus vetítések, bevásárlóközpontok, a 80 darab kulturális és szórakoztató létesítmények, számos szálloda kap helyt (VISION 2030).

A 2016-ban kezdődött beruházásoknak és fejlesztéseknek köszönhetően Szaúd-Arábiában nagyon gyors változásnak lehetünk szemtanúi,

A turizmus jelenlegi globális kihívásai

Forrás: saját szerkesztés

melynek következtében a királyság ma már egy sokszínű, egyedi, egész évben elérhető úti célként pozícionálhatja magát a globális turisztikai térképen. A beruházások és fejlesztések révén Szaúd-Arábia kiemelkedik az Öböl-menti országok hasonló földrajzi, társadalmi, kulturális és turisztikai adottságú államai közül. A szaúdi turisztikai kínálati palettán új szolgáltatások, új USP-k (*Unique Selling Proposition*, egyedi termék-előny), új térbeli objektumok, tájékozási pontok jelennek meg, ami hosszútávon utazási hajlandóságot és turisztikai hozadékot generál mind a fizetőképes szaúdiak, mind a nemzetközi turisták számára.

A turizmusban aktívan résztvevő desztinációkban végbemenő turisztikai trendek és folyamatok figyelembevétele (3. ábra), a joggyakorlatok megvalósítása és a tapasztalt szakemberek bevonása elengedhetetlen a turizmus kialakításához és felépítéséhez.

Míg Európára a turisztikai kínálati piac szűkülése jellemző mind a humán tőke, mind az erőforrások tekintetében, addig Szaúd-Arábiában nagy számú fiatal munkaerő áll rendelkezésre. A királyság a digitalizáció terén nagyon innovatív és rendkívül jól kiépített rendszerekkel, applikációkkal dolgozik, emellett az alacsony átlagéletkornak köszönhetően az ország lakossága a mindennapokban is nagyon jól alkalmazza a digitális technikákat és rendszereket. A szaúdi turizmusirányítási rendszer mind a szakemberképzésnél, mind a környezetvédelmi modulok bevezetésénél él a joggyakorlat adta lehetőségekkel, melyekre már most sok példa van a sivatagi országban.

8. Összegzés

Szaúd-Arábia az iszlám szülőföldje. A zarándokturizmus mellett a királyság csodálatos kulturális emlékeket, érintetlen autentikusságot és változatos tájakat kínál a havas hegyektől a homokos tengerpartig. A *Vision 2030* projekten keresztül a következő évtizedre 810 milliárd dolláros beruházást tervez a királyság különböző kulturális, szabadidős és

szórakoztató projektekbe, melyek jelentős befektetési és munkahelyteremtési lehetőségeket kínálnak a szaúdi gazdaságba és turizmusba. A beruházások megvalósulásával az eddig teljesen hiányzó turisztikai szegmensek számára hamarosan magas színvonalú létesítmények és szolgáltatások válnak elérhetővé. A fejlesztések megvalósulásával Szaúd-Arábiát nemcsak a pezsgő, minőségi szolgáltatásokat nyújtó, digitalizált turisztikai desztinációként említhetjük.

Felhasznált irodalom

- ALALMAI, A. A. – ARUN, A. (2020): The strength, weakness, opportunity and threat level in tourism relations between India and Saudi Arabia. *TEST Engineering and Management*. 82. pp. 7742–7747.
- ALI, A. (2018): Travel and tourism: growth potentials and contribution to the GDP of Saudi Arabia. *Problems and Perspective in Management*. 16(1). pp. 417–427.
- ALSUMAIRI, M. – TSUI, K. W. H. (2017): A case study: The impact of low-cost carriers on inbound tourism of Saudi Arabia. *Journal of Air Transport Management*. 62(C). pp. 129–145. <https://doi.org/10.1016/j.jairtraman.2017.04.001>
- IBRAHIM, A. – BAQAWY, G. A. – MOHAMED, M. A. S. (2021): Tourism attraction sites: Boasting the booming tourism of Saudi Arabia. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*. 8(4). pp. 1–11. <https://doi.org/10.21833/ijaas.2021.04.001>
- JAMEL, L. (2020): The relation between tourism and economic growth: a case of Saudi Arabia as an emerging tourism destination. *Virtual Economics*. 3(4). pp. 29–47.
- MINTEL (2002): Country Reports – The Middle East. *Travel & Tourism Intelligence*. pp. 1–29.
- MONSHI, E. – SCOTT, N. (2017): 3. Developing event tourism in Saudi Arabia: opportunities and challenges. In: Almuhrzi, H. – Alriyami, H. – Scott, N. (eds): *Tourism in the Arab World: An industry perspective*. Aspects of Tourism 78.

Bristol: Channel View Publications. pp. 38–55.
<https://doi.org/10.21832/9781845416157-004>
NASEEM, S. (2021): The role of tourism in economic growth: empirical evidence from Saudi Arabia. *Economies*. 9(3). 117. <https://doi.org/10.3390/economies9030117>

Internetes források

ARAB NEWS (2015): *Expert suggests ways to boost local tourism*. <https://www.arabnews.com/node/813381/%7B%7B>, Letöltve: 2023. május 7.
ARGAAM (2023): *Saudi Arabia attracts 4.9 mln foreign tourists in 2M 2023: Al Khateeb*. <https://www.argaam.com/en/article/articledetail/id/1631283>, Letöltve: 2023. május 7.
GASTAT: *General Authority for Statistics*. <https://www.stats.gov.sa>
GOV.SA: *Unified National Platform*. <https://www.my.gov.sa/wps/portal/snp/main>
INVEST SAUDI (2023): *Szauíd-Arábia nemzeti befektetésösztönző platformja*. <https://investsaudi.sa/en>
KHAN, G. A. (2003): *Prince Sultan to Lead Saudi Delegation to Travel Show*. Arab News, May

6, 2003. p. 5. <https://www.arabnews.com/node/231413>, Letöltve: 2023. május 7.
MDLBEAST (2016): *Our story so far*. <https://mdlbeast.com/about/history>, Letöltve: 2023. május 10.
MINISTRY OF TOURISM: [HTTPS://WWW.MT.GOV.SA/](https://www.MT.GOV.SA/)
SAUDI GAZETTE (2022): *Saudi Arabia launching 'Hajj Expo 2023' next month under patronage of Makkah Governor*. <https://saudigazette.com.sa/article/628325>, Letöltve: 2023. május 7.
SAUDI TOURISM AUTHORITY: <https://www.sta.gov.sa/en/home>
SAUDI VISION 2030: <https://www.vision2030.gov.sa/en/>
TOURISM DEVELOPMENT FUND: <https://www.tdf.gov.sa/content/TDF/TDF/en/Home.html>
UNWTO (2023): *World Tourism Barometer*. 21(2). May 2023. https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2023-05/UNWTO_Barom23_02_May_EXCERPT_final.pdf?VersionId=gGmuSXlwfM1yoemsRrBI9ZJf.Vmc9gYD, Letöltve: 2023. május 7.
VISION 2030: <https://www.vision2030.gov.sa/en/>
VISIT SAUDI (2023): <https://www.visitsaudi.com/en>